

TRANSATLANTSKI ODNOSI: SAD I KANADA

EU, SAD i Kanada dijele zajedničke vrijednosti poput demokracije, ljudskih prava te ekonomskih i političkih sloboda, a njihovi se interesi u području sigurnosti i vanjske politike velikim dijelom podudaraju. Sveobuhvatni gospodarski i trgovinski sporazum te Sporazum o strateškom partnerstvu između EU-a i Kanade privremeno su stupili na snagu 2017. godine. Pregovori o Transatlantskom partnerstvu za trgovinu i ulaganja između EU-a i SAD-a obustavljeni su 2017. godine. Vijeće je donijelo pregovaračke smjernice kako bi se 15. travnja 2019. ukinule industrijske carine.

VANJSKOPOLITIČKI ODNOSI EU-A I SAD-A

Europska unija i SAD blisko surađuju u brojnim područjima vanjske politike i mnogim zemljopisnim kontekstima, kao što su borba protiv terorizma, suradnja u području sigurnosti i energetike, Rusija, Ukrajina i zapadni Balkan. No otkad je u siječnju 2017. Donald Trump postao predsjednik i uveo pristup „Prvo Amerika” („America First”) došlo je do promjene stajališta prema EU-u i transatlantskom savezu. Transatlantski odnosi trenutačno se suočavaju s velikim izazovima. Unatoč nedavnim različitim stajalištima o važnim pitanjima (Iran, klimatske promjene, carine na čelik i aluminij, uloga multilateralne institucije i poretka utemeljenog na pravilima, imenovanje sudaca Žalbenog tijela Svjetske trgovinske organizacije (WTO)), tijesna suradnja i strateški odnosi sa SAD-om i dalje su prioritet za EU te su ključni za sigurnost i prosperitet obaju partnera. Kad je riječ o sigurnosti, predsjednik Trump snažno je usredotočen na proračun Organizacije Sjevernoatlantskog ugovora (NATO) i od svih saveznika traži da ispune svoju obvezu i za obranu izdvoje 2 % svog BDP-a.

POLITIČKI ODNOSI EU-A I SAD-A U OKVIRU POSTUPKA TRANSATLANTSKOG DIJALOGA ZAKONODAVACA

Odnosi između Europskog parlamenta i Kongresa SAD-a datiraju iz 1972. godine. Njihovi su odnosi 1999. podignuti na višu razinu i institucionalizirani uspostavom Transatlantskog dijaloga zakonodavaca. U okviru tog dijaloga zastupnici u Europskom parlamentu i zastupnici u američkom Zastupničkom domu sastaju se dva puta godišnje na međuparlamentarnim sastancima koji se naizmjenice održavaju u SAD-u i Europi. S obje strane Atlantika on se doživljava kao dobar forum za pozitivnu i konstruktivnu suradnju. Zakonodavci koji sudjeluju na tim sastancima razmjenjuju gledišta o ključnim političkim pitanjima od uzajamnog interesa. Iako su transatlantska stajališta podudarna u nizu područja, razmjene gledišta zakonodavaca pokazale su i da u nekim ključnim političkim pitanjima postoje razilaženja. Važnost tog transatlantskog

političkog dijaloga ne smije se podcijeniti, posebno s obzirom na ovlasti američkog Kongresa, koje obuhvaćaju davanje odobrenja za intervencije SAD-a u globalnim krizama te oblikovanje politika SAD-a u institucijama globalnog upravljanja. U veljači 2019. u Washingtonu je održan 83. međuparlamentarni sastanak. U [Zajedničkoj izjavi](#) izdanoj nakon tog sastanka naglašava se da su obje strane odlučne u tome da poboljšaju suradnju s obzirom na zajedničke izazove. Zbog istrage Zastupničkog doma SAD-a o opozivu predsjednika Trumpa pomaknut je 84. međuparlamentarni sastanak koji se trebao održati u studenom 2019. godine u Helsinkiju.

Gospodarski odnosi EU-a i SAD-a

Nakon obustave pregovora o Transatlantskom partnerstvu za trgovinu i ulaganja (TTIP) Parlament je 14. ožujka 2019. odbio Nacrt rezolucije kojom se preporučuje otvaranje trgovinskih pregovora EU-a i SAD-a o industrijskoj robi i ocjeni sukladnosti, a Vijeće je 15. travnja 2019. usvojilo pregovaračke smjernice za ukidanje industrijskih carina i ocjene sukladnosti. U usporedbi sa svojim prethodnicima administracija predsjednika Trumpa primjenjuje potpuno drugačiji pristup u pogledu trgovinskih odnosa EU-a i SAD-a. SAD na prvo mjesto stavlja nacionalne interese i pokušava uravnotežiti trgovinski deficit s drugim zemljama, pri čemu vrši pritisak na partnere uvođenjem visokih carina na određene proizvode kako bi zaštitio vlastitu industriju i povećao pristup tržištu u partnerskim zemljama. Američka je administracija 1. lipnja 2018. uvela za Uniju carine na čelik i aluminij te prijetila uvođenjem carina na automobile. SAD se istodobno udaljava od multilateralnog pristupa u sklopu WTO-a. Zbog tog novog stava pogoršali su se trgovinski odnosi SAD-a s EU-om i ostalim partnerima. EU je podnio pritužbu WTO-u zbog carina na čelik i aluminij te je kao protumjere uveo carine na proizvode iz SAD-a kako bi se ponovno postigla ravnoteža u ukupnoj trgovini EU-a i SAD-a. Osim toga, spor u vezi s civilnim zrakoplovima Airbusa/Boinga je sad u završnoj fazi. Tijelo za rješavanje sporova WTO-a smatra da su i EU i SAD krivi zbog toga što su svojim proizvođačima zrakoplova nastavili dodjeljivati neke nezakonite subvencije. WTO je 2. listopada 2019. SAD-u dao odobrenje za poduzimanje carinskih protumjera za izvoz iz EU-a u vrijednosti od najviše 7,5 milijardi USD (6,8 milijardi EUR). U usporednom predmetu Boeing EU će za nekoliko mjeseci također imati pravo nametnuti protumjere za SAD. Preliminarni popis proizvoda iz SAD-a za koje se razmatraju protumjere objavljen je u travnju 2019. Europska komisija dosljedno je obavještavala SAD da je EU spreman surađivati na pravednom i uravnoteženom rješenju za zrakoplovnu industriju. Prema mišljenju EU-a, uzajamnim uvođenjem sankcija samo bi se nanijela šteta poduzećima i građanima s obje strane Atlantika, a to bi u osjetljivom trenutku naštetilo i svjetskoj trgovini te zrakoplovnoj industriji općenito. U srpnju 2019. EU je s SAD-om podijelio konkretne prijedloge za novi režim subvencija za zrakoplove i daljnje postupanje u vezi s postojećim obvezama sukladnosti za obje strane.

Bez obzira na retoriku, gospodarstva EU-a i SAD-a i dalje zajedno čine gotovo 50 % svjetskog bruto domaćeg proizvoda (BDP) i trećinu svjetske trgovine.

SAD je 2018. bio glavno izvozno odredište Unije za koje je bilo namijenjeno 20,8 % ukupnog izvoza EU-a (u usporedbi s izvozom u Kinu od 10,7 %). SAD je drugi najvažniji uvozni partner EU-a, ali iz njega dolazi samo 13,5 % robe uvezene u EU. U tom pogledu

SAD zaostaje za Kinom (iz koje dolazi 19,9 % ukupnog uvoza Unije), ali se nalazi ispred Rusije i Švicarske, koje u ukupnom uvozu EU-a sudjeluju s 8,5 % odnosno 5,5 %.

Trgovina robom između EU-a i SAD-a 2016. – 2018. (u milijardama EUR)

Godina	Roba uvezena u EU iz SAD-a	Roba izvezena iz EU-a u SAD	Saldo robne razmjene
2016.	248,8	363,7	+ 114,9
2017.	256,6	376,2	+ 119,6
2018.	267,3	406,4	+ 139,1

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

Izvoz usluga iz EU-a u SAD povećao se između 2015. i 2017., kao i uvoz usluga iz SAD-a. Međutim, SAD je zbog pada u izvozu usluga iz EU-a 2016. ostvario trgovinski suficit u visini od 2,8 milijardi EUR u razmjeni usluga s Unijom, dok je Unija zbog pada u izvozu usluga iz SAD-a 2017. ostvarila trgovinski suficit u visini od 12,5 milijardi EUR u razmjeni usluga s SAD-om.

Trgovina uslugama između EU-a i SAD-a 2015. – 2017. (u milijardama EUR)

Godina	Usluge uvezene u EU iz SAD-a	Usluge izvezene iz EU-a u SAD	Saldo razmjene usluga
2015.	215,1	227,7	+ 12,6
2016.	229,1	226,3	- 2,8
2017.	223,7	236,2	+ 12,5

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

EU i SAD međusobno su najveći ulagatelji, no 2016. i 2017. bilo je nekih nedostataka. U obje je godine prtok ulaganja iz SAD-a u EU bio negativan, u skladu s čime je došlo i do pada ulaznih ulaganja SAD-a u EU, dok su se izlazni tokovi EU-a u SAD povećali 2017., nakon blagog pada 2016. To je dovelo do daljnjeg poboljšanja pozitivnog salda ulaganja Unije koji je 2017. dosegno iznos od 385,3 milijardi EUR. Može se reći da su izravna bilateralna ulaganja, koja su u svojoj naravi dugoročna, pokretačka snaga transatlantskih trgovinskih odnosa. To dodatno potvrđuje činjenica da trgovina između matičnih poduzeća i podružnica u EU-u odnosno SAD-u čini više od trećine ukupne transatlantske trgovine. Procjenjuje se da su poduzeća iz EU-a koja posluju u SAD-u odnosno američka poduzeća koja posluju u EU-u zaslužna za više od 14 milijuna radnih mjesta.

Bilateralni saldo ulaganja EU-a i SAD-a (u milijardama EUR)

Godina	Izravna inozemna ulaganja SAD-a u EU	Izravna inozemna ulaganja EU-a u SAD	Saldo
2017.	2 183,9	2 569,2	+ 385,3

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

POLITIČKI DIJALOG IZMEĐU EU-A I KANADE

Kanada je jedan od najstarijih i najbližih partnera EU-a. Suradnja EU-a i Kanade u posljednjih nekoliko godina znatno je ojačana.

Bilateralni odnosi na počeli su 1950-ih i bili su gospodarske prirode, a tijekom godina prerasli su u blisko strateško partnerstvo. EU i Kanada tijesno surađuju kad je riječ o globalnim izazovima kao što su zaštita okoliša, klimatske promjene, energetska sigurnost i regionalna stabilnost te su bliski partneri i u kontekstu skupina G7 i G20. Kanada redovno sudjeluje [u misijama EU-a u okviru Zajedničke sigurnosne i obrambene politike](#) (kao što su policijske misije EU-a u Afganistanu i na palestinskim područjima) te u [misijama EU-a za promatranje izbora](#).

EU i Kanada su 2011. pokrenule pregovore radi poboljšanja uzajamnih odnosa u okviru [Sporazuma o strateškom partnerstvu](#) i [Sveobuhvatnog gospodarskog i trgovinskog sporazuma](#) (CETA) kako bi se zamijenio zastarjeli [Okvirni sporazum iz 1976.](#)

Sporazum o strateškom partnerstvu je najsveobuhvatniji politički sporazum čiji je cilj jačanje bilateralne suradnje u nizu područja vanjske i sektorske politike poput međunarodnog mira i sigurnosti, borbe protiv terorizma, upravljanja krizama, pomorske sigurnosti, globalnog upravljanja, energetike, prometa, istraživanja i razvoja, zdravlja, zaštite okoliša i klimatskih promjena. Osim toga, CETA-om se nastoji poboljšati gospodarski, trgovinski i ulagački odnos između EU-a i Kanade. Na sastanku na vrhu EU-a i Kanade 30. listopada 2016. obje su strane potpisale Sporazum o strateškom partnerstvu, a Europski parlament svoju je potporu iskazao u veljači 2017. Veliki dijelovi Sporazuma privremeno su na snazi od 1. travnja 2017., a od tada Sporazum prolazi kroz postupke ratifikacije u oba parlamenta kako bi u potpunosti stupio na snagu.

Osim dijaloga između izvršnih vlasti EU-a i Kanade, zastupnici u Europskom parlamentu redovito se sastaju sa svojim kanadskim kolegama. Međuparlamentarni sastanci održavaju se svake godine, a dopunjuju ih drugi oblici međuparlamentarne razmjene u radnim skupinama i između izaslanstava. Izaslanstvo Europskog parlamenta za odnose s Kanadom redovito se sastaje tijekom godine kako bi se pripremio za međuparlamentarne sastanke. Ti sastanci služe kao forum za rasprave o tekućim pregovorima, ali su i prilika za raspravu o kontroverznim pitanjima, poput utjecaja eksploatacije katranskog pijeska i plina iz škrljevca na okoliš, ribarstvene politike i pitanja dobrobiti životinja (uključujući lov na tuljane). Četrdeseti međuparlamentarni sastanak održan je u ožujku 2019. u Strasbourgu. Tijekom sastanka članovi kanadskog Zastupničkog doma i zastupnici u Europskom parlamentu raspravljali su o političkim kretanjima u EU-u i Kanadi te o trgovinskim odnosima.

GOSPODARSKI ODNOSI EU-A I KANADE

Sveobuhvatni gospodarski i trgovinski sporazum (CETA) rezultat je pozitivnog napretka u trgovinskim odnosima EU-a i Kanade u proteklom desetljeću. Pregovori između EU-a i Kanade o Sveobuhvatnom gospodarskom i trgovinskom sporazumu započeti su 2009., a zaključeni 2014. godine. Tekst Sporazuma potpisan je na sastanku na vrhu EU-a i Kanade 30. listopada 2016., a Europski parlament dao je svoju suglasnost

15. veljače 2017. Države članice sad ga trebaju ratificirati u skladu sa svojim internim ustavnim odredbama. Privremena primjena dijelova koji su u nadležnosti EU-a počela je 21. rujna 2017.

To je prvi sveobuhvatni gospodarski sporazum EU-a s nekom visokoindustrijaliziranom zemljom. EU i Kanada otvorili su svoja tržišta robi, uslugama i ulaganjima druge strane, među ostalim i u okviru javne nabave. Tijekom prve godine provedbe izvoz u Kanadu povećao se za ukupno 7 %, a taj je postotak još viši za strojeve te farmaceutske i poljoprivredne proizvode.

CETA je i prvi bilateralni gospodarski sporazum EU-a kojim se predviđa poseban sustav sudova za ulaganja radi rješavanja sporova između ulagača i države u vezi s ulaganjima. Zbog svoje inovativne naravi i činjenice da u mnogim zemljama javna rasprava o njemu i dalje traje, sustav sudova za ulaganja bit će izvan područja privremene primjene CETA-e. Povrh toga, u Sporazumu se jasno navodi da vlade imaju pravo u javnom interesu donositi propise o javnom zdravlju, sigurnosti, okolišu, javnom moralu, socijalnoj zaštiti i zaštiti potrošača.

Kanada i EU pogođeni su novim carinama SAD-a na čelik i aluminij te dijele mišljenje da te carine nisu opravdane s ekonomskog stajališta niti u skladu s pravilima WTO-a. Zbog toga su EU i Kanada, zajedno s ostalim zemljama koje se zalažu za trgovinski poredak utemeljen na pravilima, intenzivirale dijalog o trgovinskim pitanjima.

Unija je 2018., s 7,6 % ukupnog kanadskog uvoza i izvoza robe, bila drugi najveći trgovinski partner Kanade, odmah iza SAD-a. EU je 2018. u Kanadu izvezao robu u vrijednosti od 41,4 milijarde EUR te uvezao robu iz Kanade u vrijednosti od 31 milijarde EUR. Kanada se 2018. među svjetskim trgovinskim partnerima EU-a nalazila na 10. mjestu. Roba kojom ta dva partnera najviše trguju obuhvaća strojeve, opremu za prijevoz i kemikalije.

Trgovina robom između EU-a i Kanade 2016. – 2018. (u milijardama EUR)

Godina	Godina Roba uvezana u EU iz Kanade	Roba izvezena iz EU-a u Kanadu	Saldo robne razmjene
2016.	29,0	35,2	+ 6,2
2017.	31,5	37,7	+ 6,2
2018.	31,0	41,4	+ 10,4

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

Trgovina uslugama važan je dio trgovinskih odnosa EU-a i Kanade. Vrijednost izvezenih usluga iz Unije u Kanadu 2017. iznosila je 21,7 milijardi EUR, što je porast u odnosu na 2014. godinu, a vrijednost uvezenih usluga iz Kanade u Uniju porasla je na 13,2 milijarde EUR. Usluge prijevoza, putovanja, osiguranja kao i komunikacijske usluge primjeri su usluga kojima se često trguje između EU-a i Kanade.

Trgovina uslugama između EU-a i Kanade 2015. – 2017. (u milijardama EUR)

Godina	Usluge uvezene u EU iz Kanade	Usluge izvezene iz EU-a u Kanadu	Saldo razmjene usluga
2015.	12,6	19,4	+ 6,8
2016.	12,1	20,2	+ 8,1
2017.	13,2	21,7	+ 8,5

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

U pogledu izravnih inozemnih ulaganja EU je u Kanadu ulagao više nego što je Kanada ulagala u EU. Izravna inozemna ulaganja EU-a u Kanadu 2017. iznosila su 304,8 milijardi EUR. Kanadska ulaganja u EU iznosila su 293 milijarde EUR.

Bilateralni saldo ulaganja EU-a i Kanade (u milijardama EUR)

Godina	Izravna inozemna ulaganja Kanade u EU	Izravna inozemna ulaganja EU-a u Kanadu	Saldo
2017.	293,0	304,8	+ 11,8

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

Wolfgang Iglér / Tuula Turunen
12/2019

